

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-11>

УДК 341.645: 349.6

ВОРОНОВ К. М.

кандидат юридичних наук.,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін,

E-mail: k.voronov@karazin.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5315-9574>

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Харків, 61022, майдан Свободи, 4

ЗУСТРІЧНІ ПОЗОВИ ДЕРЖАВ ЩОДО ESG ТА ШКОДИ ДОВКІЛЛЮ В ПРАКТИЦІ ICSID: АНАЛІЗ НОВИХ ПРОЦЕДУРНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗА ПРАВИЛАМИ 2022 РОКУ

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* У статті висвітлено проблему асиметрії міжнародного інвестиційного арбітражу, де держави переважно виступають у ролі відповідачів за позовами іноземних інвесторів. Актуальність дослідження зумовлена двома ключовими тенденціями: глобальним посиленням стандартів Екологічного, Соціального та Корпоративного управління (ESG), що спонукає держави до активного регулювання, та наймасштабнішою за останні десятиліття реформою Арбітражного регламенту Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів (ICSID), яка набула чинності у 2022 році. Метою статті є комплексний аналіз того, як нові процедурні правила ICSID створюють додаткові можливості для держав ефективно використовувати інструмент зустрічного позову для притягнення інвесторів до відповідальності за завдання шкоди довкіллю та недотримання стандартів ESG. Методологічну основу дослідження склали формально-юридичний, порівняльно-правовий методи та аналіз ключової арбітражної практики.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Зазначено, що фундаментальні юрисдикційні перешкоди для зустрічних позовів, закладені у статті 46 Вашингтонської конвенції (вимоги щодо «згоди» сторін та «прямого зв'язку» з предметом спору), залишаються незмінними, оскільки реформа торкнулася лише процедурного регламенту, а не самої Конвенції. Проаналізовано ключову доктринальну дихотомію, що склалася в арбітражній практиці щодо тлумачення згоди інвестора, на прикладі справ *Roussalis v. Romania* (вузкий підхід, що вимагає прямої згоди в міжнародній інвестиційній угоді) та *Goetz v. Burundi* (ширкий підхід, що визнає імпліцитну згоду через сам факт ініціювання арбітражу). Показано, що зростання ролі ESG та успішні прецеденти, зокрема у справах *Burlington v. Ecuador* та *Perenco v. Ecuador*, створили нову матеріально-правову основу для екологічних зустрічних позовів. Детально розглянуто, як конкретні процедурні нововведення Регламенту 2022 року впливають на процес: 1) Правило 48 про додаткові позови вносить процедурну дисципліну, встановлюючи чіткі терміни їх подання; 2) Правило 31 про конференції з управління справою посилює роль трибуналу в структуруванні складних проваджень; 3) Новий режим прозорості (Глава X) сприяє формуванню послідовної юриспруденції шляхом публікації рішень.

Висновок. Обґрунтовано висновок про те, що хоча Регламент 2022 року не вирішує фундаментальних юрисдикційних проблем, він суттєво покращує процедурне середовище, роблячи подання зустрічних позовів більш керованим, передбачуваним та легітимним. Ці процедурні вдосконалення знижують практичні бар'єри для держав, які прагнуть захищати суспільні інтереси, пов'язані з ESG, та сприяють відновленню балансу в системі інвестиційного арбітражу. Перспективи подальших досліджень полягають у моніторингу нової арбітражної практики для оцінки реального впливу реформ на кількість та успішність зустрічних позовів держав у спорах, пов'язаних з екологією та соціальною відповідальністю.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *інвестиційний арбітраж, ICSID, зустрічний позов, ESG, шкода довкіллю, Арбітражний регламент 2022 року.*

Як цитувати: Воронов К.М. Зустрічні позови держав щодо esg та шкоди довкіллю в практиці icsid: аналіз нових процедурних можливостей за правилами 2022 року. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Право»*. 2025. Вип. 40. С. 111-118. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-11>

In cites: K. M. Voronov (2025) State counterclaims concerning esg and environmental harm in icsid practice: an analysis of new procedural opportunities under the 2022 rules. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series "Law"*, (40), P. 111-118. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-11> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. Система міжнародного інвестиційного арбітражу, флагманом якої є Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів (ICSID), протягом тривалого часу зазнавала критики через свою асиметричність. Міжнародні інвестиційні угоди (МІУ) традиційно встановлюють зобов'язання для приймаючих держав, одночасно надаючи права та засоби їх захисту іноземним інвесторам [1, с. 2]. Це створює односторонній механізм, де інвестор виступає позивачем, а держава – майже виключно відповідачем. Ця структурна нерівність, за якою інвестори можуть притягати держави до відповідальності, а держави позбавлені аналогічного прямого механізму в рамках МІУ, є одним із центральних елементів кризи легітимності системи. У цьому контексті зустрічні позови держав є одним із ключових процесуальних інструментів, здатних відновити баланс у відносинах сторін [2, с. 86]. Вони дозволяють державам не лише захищатися від вимог інвестора, але й висувати власні претензії, притягуючи інвесторів до відповідальності за порушення національного чи міжнародного права в рамках єдиного арбітражного провадження [3, с. 217]. Таким чином, зустрічний позов перетворюється з суто технічного інструменту на механізм досягнення процесуальної рівності та матеріальної справедливості, дозволяючи трибуналу отримати повну картину спору та уникнути фрагментарного правосуддя [4].

Актуальність цієї проблематики стрімко зростає з утвердженням на глобальному рівні стандартів Екологічного, Соціального та Корпоративного управління (ESG). Ці стандарти, що походять з концепції відповідального інвестування, вимагають від компаній враховувати свій вплив на довкілля, соціальні відносини та якість корпоративного управління [5, с. 15]. Держави по всьому світу посилюють екологічне законодавство, запроваджують нові регуляторні вимоги для захисту довкілля та прав людини, реагуючи на кліматичні зміни та суспільний запит [6]. Такі дії часто стають підставою для позовів з боку інвесторів, які стверджують, що нові регуляції є формою експропріації або порушують стандарт справедливого та рівного ставлення, створюючи так званий «регуляторний холод» (*regulatory chill*), коли держави утримуються від необхідних реформ через побоювання багатомільйонних позовів [7]. Це, у свою чергу, створює сприятливі умови для подання державами зустрічних позовів, заснованих на недотриманні інвесторами екологічних норм, порушенні умов ліцензійних угод або ігноруванні власних публічних зобо-

в'язань у сфері ESG [8]. На цьому тлі поправки до Арбітражного регламенту ICSID, що набули чинності 1 липня 2022 року, стали наймасштабнішою реформою за останні десятиліття. Аналіз впливу цих нововведень на практику подання та розгляду зустрічних позовів є не лише своєчасним, але й критично важливим для розуміння майбутнього інвестиційного арбітражу.

Основною метою статті є проведення комплексного юридичного аналізу того, як Арбітражний регламент ICSID 2022 року створює нові процедурні можливості для держав для ефективного ведення зустрічних позовів, пов'язаних із завданням шкоди довкіллю та недотриманням стандартів ESG. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

1. Проаналізувати фундаментальні юрисдикційні перешкоди для зустрічних позовів, що випливають зі статті 46 Конвенції ICSID, зокрема вимоги щодо «згоди» сторін та «прямого зв'язку» з предметом спору.

2. Дослідити ключову арбітражну практику, яка сформувала доктринальні підходи до тлумачення цих перешкод, з особливим акцентом на дихотомії між справами *Roussalis v. Romania* та *Goetz v. Burundi*.

3. Встановити зв'язок між посиленням ролі ESG та формуванням нової матеріально-правової основи для сучасних зустрічних позовів, проаналізувавши прецеденти *Burlington v. Ecuador* та *Perenco v. Ecuador*.

4. Детально розглянути конкретні процедурні зміни в Регламенті 2022 року (Правила 48, 31, 14, 53 та Глава X) та оцінити їх практичний вплив на процес подання, управління та вирішення таких позовів.

Стан опрацювання проблеми. Академічний дискурс щодо зустрічних позовів держав традиційно зосереджувався на юрисдикційних викликах, зокрема на вимозі «згоди» інвестора на розгляд такого позову. Провідні вчені, такі як К. Шроєр та М. Вайбель, вказували на історичну рідкість та високий відсоток відхилення зустрічних позовів через суворі юрисдикційні бар'єри, що призвело до характеристики їх історії як «тридцяти років невдач» [9]. Цей песимістичний погляд контрастує з новою хвилею досліджень, що розглядають зустрічні позови як життєво важливий інструмент системної реформи, особливо в контексті захисту прав людини та екологічного права. Реформа Регламенту ICSID 2022 року ще не отримала вичерпного аналізу в контексті її впливу саме на ESG-позови, що створює прогалину, яку покликано заповнити це дослідження.

Сама реформа 2022 року не є ізольованим процедурним оновленням. Вона є прямою інституційною відповіддю на зростаючу «кризу легітимності» інвестиційного арбітражу, яка підживлюється звинуваченнями системи в нездатності адекватно враховувати суспільні інтереси, такі як захист довкілля. Зростання значення ESG-факторів посилює цю критику, оскільки арбітражні трибунали все частіше стикаються з необхідністю балансувати права інвесторів та право держави на регулювання для забезпечення екологічного та соціального добробуту. Тиск з боку держав та громадянського суспільства на користь реформ, що дозволяють ширше враховувати суспільні інтереси, став одним із рушіїв змін. Таким чином, процедурні нововведення, що стосуються зустрічних позовів, є частиною ширших зусиль ICSID з адаптації та збереження своєї актуальності та легітимності у світі, де питання ESG перестали бути периферійними і стали центральними для міжнародних інвестицій.

Виклад основного матеріалу. Стаття 46 Вашингтонської конвенції 1965 року є наріжним каменем для будь-яких додаткових вимог, включаючи зустрічні позови, в рамках арбітражу ICSID [10]. Вона встановлює три кумулятивні вимоги, яким має відповідати зустрічний позов для того, щоб трибунал мав компетенцію його розглядати:

1.Прямий зв'язок із предметом спору. Зустрічний позов має «виникати безпосередньо з предмета спору» (arise directly out of the subject-matter of the dispute). Ця вимога «пов'язаності» зазвичай тлумачиться як необхідність тісного фактичного та юридичного зв'язку з первісним позовом інвестора. Трибунали по-різному інтерпретують цю вимогу: одні вимагають, щоб обидва позови ґрунтувалися на одному й тому ж правовому інструменті (наприклад, МІУ або інвестиційний контракт), тоді як інші вважають достатнім, що обидва позови стосуються однієї й тієї ж інвестиції та пов'язаних з нею подій [11, с. 90].

2.Наявність згоди сторін. Зустрічний позов має перебувати «в межах згоди сторін» (within the scope of the consent of the parties). Це найбільш суперечлива та дискусійна вимога, яка є центральним елементом юрисдикційних дебатів [12]. Оскільки арбітраж є консенсуальним за своєю природою, трибунал не може розглядати позов без згоди обох сторін. Питання полягає в тому, де шукати згоду інвестора на розгляд позову проти нього

3.Відповідність юрисдикції Центру. Зустрічний позов має «в іншому належати до юрисдикції Центру». Це означає, що він пови-

нен відповідати загальним вимогам статті 25 Конвенції щодо природи спору (правовий спір, що виникає безпосередньо з інвестиції) та сторін (приймаюча держава та іноземний інвестор, тобто фізична або юридична особа іншої Договірної держави) [13, с. 198].

Важливо підкреслити, що це матеріальні юрисдикційні вимоги, які впливають безпосередньо з Конвенції. Арбітражний регламент, у тому числі в редакції 2022 року, може лише деталізувати процедуру їх застосування, але не може їх змінити чи скасувати [14].

Найбільшою перешкодою для зустрічних позовів держав історично була вимога щодо згоди інвестора. Оскільки МІУ зазвичай надають право на позов лише інвестору, виникає питання: звідки береться згода інвестора бути відповідачем за зустрічним позовом держави? Арбітражна практика виробила два діаметрально протилежні підходи до цього питання [15].

У справі *Spyridon Roussalis v. Romania* [16] більшість складу трибуналу зайняла обмежувальну позицію. Трибунал постановив, що згоду на розгляд зустрічного позову слід шукати в першоджерелі – тобто в міжнародній інвестиційній угоді. Оскільки грецько-румунська МІУ містила «одностороннє» арбітражне застереження, яке надавало право звертатися до арбітражу лише інвестору щодо «зобов'язання останньої приймаючої держави за цією Угодою», трибунал дійшов висновку, що інвестор не давав згоди на розгляд позовів проти нього. Цей підхід покладає на держави важкий тягар доведення, вимагаючи наявності в їхніх МІУ чітких, симетричних арбітражних застережень, які б охоплювали «всі спори, пов'язані з інвестицією». Варто відзначити окрему думку арбітра В. Майкла Райзмана, який стверджував, що ініціювання інвестором арбітражу в ICSID автоматично означає його згоду на застосування всіх процедурних правил Конвенції, включаючи статтю 46 про зустрічні позови (*ipso facto* згода).

Широкий підхід (Goetz). На противагу цьому, трибунал у справі *Goetz v. Burundi* [17] застосував значно ширший підхід. Він визнав, що сам факт звернення інвестора до арбітражу ICSID є його імпліцитною згодою на юрисдикцію трибуналу щодо зустрічних позовів держави, які безпосередньо пов'язані з його інвестицією. На думку трибуналу, було б нелогічно та неефективно змушувати державу звертатися до власних національних судів для розгляду вимог, що є частиною того самого спору, який інвестор сам виніс на розгляд міжнародного арбітражу. Цей підхід пріоритезує процесуа-

льну економію та іманентне право трибуналу вирішувати всі аспекти одного спору. Мова відповідної МІУ була ширшою і охоплювала спори щодо «тлумачення або застосування будь-якого дозволу на інвестиції», що також сприяло такому висновку. Це ілюструє невідзначеність, що панувала у цій сфері.

Незнятий доктринальний розкол між підходами у справах *Roussalis* та *Goetz* створює фундаментальну правову невизначеність, яку самі по собі процедурні реформи вирішити не можуть. Оскільки в системі ICSID відсутній апеляційний механізм, здатний уніфікувати практику, результат розгляду юрисдикційного заперечення проти зустрічного позову значною мірою залежить від складу конкретного трибуналу та його доктринальних уподобань. Ця непередбачуваність створює ризики для обох сторін: інвестори можуть утримуватися від подання позовів, побоюючись широкого зустрічного позову, тоді як держави можуть відмовлятися від подання зустрічних позовів через високий ризик їх відхилення за юрисдикційними мотивами. Цей правовий вакуум зміщує фокус реальної реформи з арбітражних регламентів (які регулюють лише процедуру) на самі міжнародні угоди. Держави отримують потужний стимул для укладення МІУ нового покоління, які б прямо та недвозначно врегулювали питання згоди на зустрічні позови, усуваючи таким чином двозначність у її першоджерелі, а не залишаючи її вирішення на розсуд окремих трибуналів.

Історично екологічні питання в інвестиційному арбітражі виникали переважно як елемент захисту держави. Коли інвестор оскаржував нові, більш суворі екологічні норми як непряму експропріацію або порушення стандарту справедливого та рівного ставлення, держава посилювалася на свої суверенні «поліцейські повноваження» (*police powers*) - право регулювати діяльність на своїй території для захисту суспільних інтересів, зокрема охорони здоров'я та довкілля [18]. У такому сценарії держава займала пасивну, оборонну позицію, доводячи, що її дії були обґрунтованими та недискримінаційними.

Однак останніми роками спостерігається зміна парадигми. Держави все частіше переходять до проактивної позиції, використовуючи зустрічні позови не просто для захисту своїх регуляторних дій, а для отримання компенсації за екологічну шкоду, завдану інвесторами. Цей підхід перетворює державу з пасивного відповідача на активного позивача, який використовує механізм інвестиційного арбітражу для забезпечення дотримання національних еколо-

гічних стандартів та міжнародних зобов'язань. Зустрічний позов стає інструментом притягнення інвестора до відповідальності та фінансування відновлювальних робіт. Це дозволяє інтерналізувати екологічні витрати, покладаючи їх на інвестора, який завдав шкоди, а не на платників податків приймаючої держави.

Дві справи проти Еквадору є показовими прикладами успішного застосування державою екологічних зустрічних позовів. Вони виникли на тлі одного й того ж спору, пов'язаного з діяльністю нафтового консорціуму в еквадорській Амазонії, і продемонстрували потенціал цього інструменту.

Еквадор висунув зустрічні позови, стверджуючи, що інвестори (*Burlington Resources* та *Perenco*) [1] порушили еквадорське екологічне законодавство та свої контрактні зобов'язання, що призвело до значного забруднення ґрунту та ґрунтових вод. Держава вимагала відшкодування витрат, необхідних для проведення ремедіації (очищення) забруднених територій. Важливо, що Еквадор посилався на конкретні норми свого законодавства, включаючи положення про сувору відповідальність нафтових компаній за шкоду, завдану в Амазонії.

В обох справах трибунали визнали свою юрисдикцію щодо зустрічних позовів. Вирішальним фактором стало те, що інвестори прямо (*Burlington*) або мовчазно (*Perenco*) погодилися на розгляд цих вимог, які ґрунтувалися на положеннях національного законодавства та укладених сторонами контрактів. Таким чином, складна проблема згоди, яка виникає при позовах на основі МІУ, була знята. При розгляді по суті трибунали визнали інвесторів відповідальними за завдану шкоду та зобов'язали їх виплатити компенсацію Еквадору.

Трибунали підтвердили право Еквадору змінювати та посилювати своє екологічне законодавство з часом для виконання міжнародних зобов'язань щодо захисту Амазонії, і що інвестори зобов'язані дотримуватися цих нових, більш суворих стандартів.

Ці справи продемонстрували, що навіть за наявності доктринальних перешкод статті 46, зустрічні позови можуть бути успішними, якщо вони ґрунтуються на чітких позитивних зобов'язаннях інвестора (що випливають з національного законодавства, контракту чи міжнародного права) і якщо вдається подолати юрисдикційний бар'єр згоди.

Вони створили потужний прецедент для майбутніх зустрічних позовів, пов'язаних з ESG, і показали, що інвестиційний арбітраж

може слугувати форумом не лише для захисту інвесторів, але й для захисту довкілля.

Реформа 2022 року, хоч і не торкнулася тексту самої Конвенції, запровадила низку важливих процедурних змін, які суттєво впливають на динаміку розгляду зустрічних позовів. Поправки 2022 року консолідували норми щодо зустрічних позовів у єдиному, чіткому положенні - Правилі 48 «Додаткові позови» (Ancillary Claims) [20]. Хоча це правило відтворює матеріальні вимоги статті 46 Конвенції, його ключова інновація є процедурною.

Пункт 2 Правила 48 встановлює чіткий дедлайн: зустрічний позов має бути поданий «не пізніше ніж у контр-меморандумі», якщо трибунал не вирішить інакше. Це, на перший погляд, просте правило, запроваджує критично важливу процесуальну дисципліну. Воно змушує держави формулювати свої зустрічні вимоги на ранніх етапах провадження, запобігаючи їх використанню як тактичного інструменту для затягування процесу на пізніх стадіях. Для інвесторів це забезпечує ранню визначеність щодо повного обсягу спору [21]. Така передбачуваність робить увесь процес більш впорядкованим та ефективним, зменшуючи витрати та час.

Зустрічні позови у сфері ESG та екології часто є надзвичайно складними з фактичної та юридичної точок зору. Вони вимагають залучення значного обсягу експертних доказів щодо оцінки шкоди довкіллю, встановлення причинно-наслідкового зв'язку та розрахунку збитків. Регламент 2022 року надає трибуналам розширені інструменти для управління такими складними справами [22].

Правило 31 тепер прямо зобов'язує трибунали «проводити одну або кілька конференцій з управління справою» з метою уточнення спірних питань, визначення безспірних фактів та ефективної організації провадження. Це є суттєвим відходом від попередньої моделі, де процес був більшою мірою керований сторонами. Для держави, яка подає складний екологічний зустрічний позов, це є значною процедурною перевагою. Активний трибунал може використати свої повноваження з управління справою для структурування провадження, встановлення чітких графіків подання експертних висновків та запобігання тому, щоб розгляд зустрічного позову заблокував увесь арбітраж. Це робить перспективу ведення складного позову менш ризикованою та більш керованою.

Мабуть, найбільш трансформаційною зміною є новий режим прозорості, запроваджений у Главі X Регламенту.

Правило 62 вводить механізм «вважаємої згоди» (deemed consent) на публікацію арбітражних рішень. Якщо сторона не заперечує письмово протягом 60 днів, її згода на публікацію вважається наданою. Навіть якщо одна зі сторін заперечує, ICSID все одно опублікує витяги з юридичної аргументації трибуналу.

Ця зміна здатна створити «добросесне коло» для розвитку права у сфері зустрічних позовів. По-перше, збільшення кількості опублікованих рішень та ухвал, що стосуються зустрічних позовів, створить значно ширшу базу прецедентів. По-друге, цей зростаючий масив публічної юриспруденції дозволить майбутнім трибуналам та юристам спиратися на ширший спектр аргументації, що сприятиме більшій послідовності та передбачуваності у вирішенні ключових питань, таких як згода та пов'язаність. По-третє, держави отримають чіткіше уявлення про те, як трибунали тлумачать різні типи договірних положень, що допоможе їм у розробці МПУ нового покоління з більш надійними положеннями про зустрічні позови. Ця прозорість безпосередньо реагує на кризу легітимності, відкриваючи історично закриту систему для громадського контролю, що є особливо важливим для спорів, які стосуються суспільних інтересів, таких як довкілля.

Нова Глава XII про Прискорений арбітраж пропонує спрощену процедуру зі скороченими термінами, призначену для менш складних або менш вартісних позовів. Хоча більшість складних зустрічних позовів у сфері ESG не підпадуть під цю процедуру, вона може стати життєздатним варіантом для простіших вимог, наприклад, пов'язаних із несплатою податків або порушенням конкретних контрактних зобов'язань інвестором. Це робить ICSID більш доступним форумом для ширшого кола державних вимог.

Крім того, обов'язкове розкриття інформації про фінансування третіми сторонами (Правило 14) підвищує прозорість і дозволяє трибуналам краще оцінювати потенційні конфлікти інтересів та розглядати клопотання про забезпечення покриття витрат.

Це може бути актуальним, якщо держава побоюється, що неплатоспроможний, але профінансований інвестор не зможе виконати рішення за зустрічним позовом. Нове Правило 53 прямо уповноважує трибунали вимагати від сторони надання забезпечення витрат, і при цьому трибунал повинен враховувати наявність фінансування третьою стороною та те, як таке рішення може вплинути на здатність сто-

рони продовжувати свій позов або зустрічний позов.

Висновки. Арбітражний регламент ICSID 2022 року не змінює і не може змінити матеріальні юрисдикційні вимоги до зустрічних позовів, викладені у статті 46 Конвенції ICSID. Фундаментальний виклик, пов'язаний із встановленням згоди інвестора, залишається. Однак Регламент докорінно змінює процедурне середовище, в якому ці виклики розглядаються. Запроваджуючи передбачуваність (Правило 48), керованість (Правило 31) та прозорість (Глава X), реформи знижують практичні бар'єри та зменшують процедурні ризики для держав, що розглядають можливість подання зустрічних позовів у сфері ESG. Вони роблять процес більш ефективним, економічним та легітимним. Ці процедурні вдосконалення, хоч і не є панацеєю, створюють більш сприятливі умови для того, щоб зустрічні позови стали більш поширеним та дієвим інструментом у арсеналі держав.

Держави, які бажають скористатися цими новими можливостями, повинні:

1. Проактивно ідентифікувати потенційні зустрічні позови на першій стадії спору, щоб дотриматися термінів, встановлених у Правилі 48. Це вимагає ретельного аналізу поведінки інвестора та його відповідності національному законодавству та контрактним зобов'язанням ще до отримання запиту про арбітраж.

2. Активно взаємодіяти з трибуналами на конференціях з управління справою для формування процедурного графіка, який дозволить належним чином представити складні екологічні докази. Держави не повинні займати пасивну позицію, а пропонувати власні плани щодо подання доказів та проведення слухань.

3. Продовжувати наполягати на включенні до нових інвестиційних угод чітких, симетричних арбітражних застережень, щоб остаточно вирішити доктринальну невизначеність, породжену справами Roussalis та Goetz. Крім того, доцільно включати до МІУ конкретні зобов'язання інвесторів у сфері ESG, що створить пряму договірну основу для майбутніх зустрічних позовів.

Реальний вплив Регламенту 2022 року стане очевидним лише з часом, у міру формування нової арбітражної практики. Майбутні дослідження мають бути спрямовані на моніторинг прецедентного права, щоб визначити, чи дійсно процедурні реформи призведуть до збільшення кількості поданих зустрічних позовів та більшої послідовності в їх вирішенні. Це стане остаточним тестом на те, чи сприяє ця процедурна еволюція формуванню більш збалансованого та сталого режиму міжнародного інвестиційного права, здатного адекватно реагувати на глобальні виклики, пов'язані з екологією та соціальною справедливістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Van Harten G., Kelsey J., Schneiderman D. Phase 2 of the Uncitral ISDS Review: Why 'Other Matters' Really Matter: workingpaper. 2019. URL: https://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1335&context=all_papers
2. Alenezi A. M. Preventing the Regulatory Chill of International Investment Law and Arbitration. *International Law Research*. 2020. Vol. 9, no. 1. P. 85–98. DOI: 10.5539/ilr.v9n1p85.
3. Kryvoi Y. Counterclaims in Investor-State Arbitration. *Minnesota Journal of International Law*. 2012. Vol. 21, no. 2. P. 216–252. URL: <https://scholarship.law.umn.edu/mjil/321/>
4. Jain S. Bridging the Gap Between Investment Arbitrations and Environmental Concerns: Can Inclusion of Counterclaims Help? *American Review of International Arbitration*. 26.03.2019. URL: <https://aria.law.columbia.edu/bridging-the-gap-between-investment-arbitrations-and-environmental-concerns-can-inclusion-of-counterclaims-help/>
5. Environmental, social and governance (ESG) disputes: Litigation and arbitration / ed. by M. Mitsi, B. Lim. Alphen aan den Rijn : Wolters Kluwer, 2025. 216 p.
6. ESG disputes in international arbitration / Norton Rose Fulbright. 01.11.2022. URL: <https://www.nortonrosefulbright.com/en-ca/knowledge/publications/e01e3d5a/esg-disputes-in-international-arbitration>
7. McGowan J. A. The Trouble with Tibble: Environmental, Social, and Governance (ESG) and Fiduciary Duty. *The University of Chicago Business Law Review*. 2022. URL: <https://businesslawreview.uchicago.edu/online-archive/trouble-tibble-environmental-social-and-governance-esg-and-fiduciary-duty>
8. Nazar F., de Paz S., de Arcos M., Llorca P. ISDS and ESG: Friends or Foes? Kluwer Arbitration Blog : [вебсайт]. 25.02.2024. URL: <https://legablogs.wolterskluwer.com/arbitration-blog/isds-and-esg-friends-or-foes/>
9. Pathak H. Consenting to Counterclaims Under the ICSID Convention. *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal*. 2019. Vol. 19, no. 1. P. 101–126. URL: <https://digitalcommons.pepperdine.edu/drlj/vol19/iss1/4/>
10. Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States. 18.03.1965. URL: https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/ICSID_Convention_EN.pdf
11. Ishikawa T. Counterclaims: Jurisdiction and Admissibility. *Corporate Environmental Responsibility in Investor-State Dispute Settlement: The Unexhausted Potential of Current Mechanisms*. Cambridge: Cambridge University Press, 2022. P. 87–116. DOI: 10.1017/9781009076425.
12. Steingruber A. M. Counterclaims: A critical analysis of Article 6 of the 2019 The Hague Resolution of the Institut de Droit International on the 'Equality of Parties before International Investment Tribunals'. *ICSID Review - Foreign Investment Law Journal*. 2020. Vol. 35, no. 3. P. 595–645. DOI: 10.1093/icsidreview/siaa038.

- 13.Schreuer C. H. Article 25. The ICSID Convention: A Commentary. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. P. 196–414. DOI: 10.1017/CBO9780511596880.010.
- 14.Chapter IV: Arbitration. ICSID URL: <https://icsid.worldbank.org/rules-regulations/convention/icsid-convention/chapter-four>
- 15.Kalicki J. E. Counterclaims by States in Investment Arbitration. *Investment Treaty News IISD*. 14.01.2013. URL: <https://www.iisd.org/itm/2013/01/14/counterclaims-by-states-in-investment-arbitration-2/>
- 16.Spyridon Roussalis v. Romania, ICSID Case No. ARB/06/1. Itlaw. URL: <https://www.italaw.com/cases/927>
- 17.Antoine Goetz et consorts v. République du Burundi, ICSID Case No. ARB/95/3 itlaw. URL: <https://www.italaw.com/cases/508>
- 18.Anchayil A. ESG-focussed Reform for International Investment Agreements: A Potential Solution. *Oxford Business Law Blog* 30.04.2024. URL: <https://blogs.law.ox.ac.uk/oblb/blog-post/2024/04/esg-focussed-reform-international-investment-agreements-potential-solution>
- 19.Burlington Resources Inc. v. Republic of Ecuador, ICSID Case No. ARB/08/5 (formerly Burlington Resources Inc. and others v. Republic of Ecuador and Empresa Estatal Petróleos del Ecuador (PetroEcuador)). itlaw. URL: <https://www.italaw.com/cases/181>
- 20.Adra R., Castello L. M. 2022 ICSID Amended Regulations and Rules – What Has Changed? Crowell & Moring. 24.03.2022. URL: <https://www.crowell.com/en/insights/client-alerts/2022-icsid-amended-regulations-and-rules-what-has-changed>
- 21.Debevoise International Arbitration Clause Handbook / Debevoise & Plimpton LLP. [New York], 2025. 212 p. URL: <https://www.debevoise.com/-/media/files/insights/publications/2025/04/international-arbitration-clause-handbook.pdf>
- 22.Bailleul M. de, Saunier C. How could International Arbitration help protect the environment? *Global Arbitration News*. 17.12.2024. URL: <https://www.globalarbitrationnews.com/2024/12/17/how-could-international-arbitration-help-protect-the-environment/>

Стаття надійшла до редакції 08.10.2025
Стаття рекомендована до друку 22.11.2025

Переглянуто 11.11.2025.
Опубліковано 30.12.2025

K. M. VORONOV

PhD, Associate Professor, Civil Law Disciplines Department,
E-mail: k.voronov@karazin.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5315-9574>
V.N.Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, 61022, Svobody square, 4

STATE COUNTERCLAIMS CONCERNING ESG AND ENVIRONMENTAL HARM IN ICSID PRACTICE: AN ANALYSIS OF NEW PROCEDURAL OPPORTUNITIES UNDER THE 2022 RULES

ANNOTATION. *Introduction.* The article addresses the issue of asymmetry in international investment arbitration, where states primarily act as respondents to claims filed by foreign investors. The study's relevance is driven by two key trends: the global strengthening of Environmental, Social, and Governance (ESG) standards, prompting active state regulation, and the most extensive reform in recent decades of the Arbitration Rules of the International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID), which entered into force in 2022. The purpose of the article is a comprehensive analysis of how the new ICSID procedural rules create additional opportunities for states to effectively use the instrument of counterclaims to hold investors accountable for causing environmental harm and non-compliance with ESG standards. The research methodology comprises formal-legal and comparative-legal methods, as well as an analysis of key arbitral jurisprudence.

Summary of the main research findings. It is noted that the fundamental jurisdictional hurdles for counterclaims, embedded in Article 46 of the Washington Convention (the requirements of party "consent" and a "direct connection" with the subject-matter of the dispute), remain unchanged, as the reform only affected the procedural rules, and not the Convention itself. The key doctrinal dichotomy that has emerged in arbitral jurisprudence regarding the interpretation of investor consent is analyzed, using the cases of Roussalis v. Romania (a narrow approach, requiring express consent in the international investment agreement) and Goetz v. Burundi (a broad approach, recognizing implicit consent from the very act of initiating arbitration). It is shown that the growing role of ESG and successful precedents, notably in the Burlington v. Ecuador and Perenco v. Ecuador cases, have created a new substantive legal basis for environmental counterclaims. The article details how specific procedural innovations of the 2022 Rules affect the process: 1) Rule 48 on ancillary claims introduces procedural discipline by setting clear deadlines for their submission; 2) Rule 31 on case management conferences strengthens the tribunal's role in structuring complex proceedings; 3) The new transparency regime (Chapter X) promotes the development of consistent jurisprudence through the publication of decisions.

Conclusion. The article substantiates the conclusion that although the 2022 Rules do not resolve the fundamental jurisdictional problems, they significantly improve the procedural environment, making the filing of counterclaims more manageable, predictable, and legitimate. These procedural improvements lower the practical barriers for states seeking to protect public interests related to ESG and contribute to restoring balance in the investment arbitration system. Prospects for further research lie in monitoring new arbitral jurisprudence to assess the real impact of the reforms on the quantity and success rate of state counterclaims in disputes related to environmental and social responsibility.

KEY WORDS: *investment arbitration, ICSID, counterclaim, ESG, environmental harm, 2022 Arbitration Rules.*

REFERENCES

1. Van Harten G., Kelsey J., Schneiderman D. Phase 2 of the UNCITRAL ISDS Review: Why 'Other Matters' Really Matter: working paper. 2019. URL: https://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1335&context=all_papers
2. Alenezi A. M. Preventing the Regulatory Chill of International Investment Law and Arbitration. *International Law Research*. 2020. Vol. 9, no. 1. P. 85–98. DOI: 10.5539/ilr.v9n1p85.
3. Kryvoi Y. Counterclaims in Investor-State Arbitration. *Minnesota Journal of International Law*. 2012. Vol. 21, no. 2. P. 216–252. URL: <https://scholarship.law.umn.edu/mjil/321/>
4. Jain S. Bridging the Gap Between Investment Arbitrations and Environmental Concerns: Can Inclusion of Counterclaims Help? *American Review of International Arbitration*. 26.03.2019. URL: <https://aria.law.columbia.edu/bridging-the-gap-between-investment-arbitrations-and-environmental-concerns-can-inclusion-of-counterclaims-help/>
5. Environmental, social and governance (ESG) disputes: Litigation and arbitration / ed. by M. Mitsi, B. Lim. Alphen aan den Rijn : Wolters Kluwer, 2025. 216 p.
6. ESG disputes in international arbitration / Norton Rose Fulbright. 01.11.2022. URL: <https://www.nortonrosefulbright.com/en-ca/knowledge/publications/e01e3d5a/esg-disputes-in-international-arbitration>
7. McGowan J. A. The Trouble with Tibble: Environmental, Social, and Governance (ESG) and Fiduciary Duty. *The University of Chicago Business Law Review*. 2022. URL: <https://businesslawreview.uchicago.edu/online-archive/trouble-tibble-environmental-social-and-governance-esg-and-fiduciary-duty>
8. Nazar F., de Paz S., de Arcos M., Llorca P. ISDS and ESG: Friends or Foes? Kluwer Arbitration Blog : [вебсайт]. 25.02.2024. URL: <https://legallblogs.wolterskluwer.com/arbitration-blog/isds-and-esg-friends-or-foes/>
9. Pathak H. Consenting to Counterclaims Under the ICSID Convention. *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal*. 2019. Vol. 19, no. 1. P. 101–126. URL: <https://digitalcommons.pepperdine.edu/drlj/vol19/iss1/4/>
10. Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States. 18.03.1965. URL: https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/ICSID_Convention_EN.pdf
11. Ishikawa T. Counterclaims: Jurisdiction and Admissibility. *Corporate Environmental Responsibility in Investor-State Dispute Settlement: The Unexhausted Potential of Current Mechanisms*. Cambridge: Cambridge University Press, 2022. P. 87–116. DOI: 10.1017/9781009076425.
12. Steingruber A. M. Counterclaims: A critical analysis of Article 6 of the 2019 The Hague Resolution of the Institut de Droit International on the 'Equality of Parties before International Investment Tribunals'. *ICSID Review - Foreign Investment Law Journal*. 2020. Vol. 35, no. 3. P. 595–645. DOI: 10.1093/icsidreview/siaa038.
13. Schreuer C. H. Article 25. The ICSID Convention: A Commentary. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. P. 196–414. DOI: 10.1017/CBO9780511596880.010.
14. Chapter IV: Arbitration. ICSID URL: <https://icsid.worldbank.org/rules-regulations/convention/icsid-convention/chapter-four>
15. Kalicki J. E. Counterclaims by States in Investment Arbitration. *Investment Treaty News IISD*. 14.01.2013. URL: <https://www.iisd.org/itn/2013/01/14/counterclaims-by-states-in-investment-arbitration-2/>
16. Spyridon Roussalis v. Romania, ICSID Case No. ARB/06/1. *Italaw*. URL: <https://www.italaw.com/cases/927>
17. Antoine Goetz et consorts v. République du Burundi, ICSID Case No. ARB/95/3 *italaw*. URL: <https://www.italaw.com/cases/508>
18. Anchayil A. ESG-focussed Reform for International Investment Agreements: A Potential Solution. *Oxford Business Law Blog* 30.04.2024. URL: <https://blogs.law.ox.ac.uk/oblb/blog-post/2024/04/esg-focussed-reform-international-investment-agreements-potential-solution>
19. Burlington Resources Inc. v. Republic of Ecuador, ICSID Case No. ARB/08/5 (formerly Burlington Resources Inc. and others v. Republic of Ecuador and Empresa Estatal Petróleos del Ecuador (PetroEcuador)). *italaw*. URL: <https://www.italaw.com/cases/181>
20. Adra R., Castello L. M. 2022 ICSID Amended Regulations and Rules – What Has Changed? *Crowell & Moring*. 24.03.2022. URL: <https://www.crowell.com/en/insights/client-alerts/2022-icsid-amended-regulations-and-rules-what-has-changed>
21. Debevoise International Arbitration Clause Handbook / Debevoise & Plimpton LLP. [New York], 2025. 212 p. URL: <https://www.debevoise.com/-/media/files/insights/publications/2025/04/international-arbitration-clause-handbook.pdf>
22. Bailleul M. de, Saunier C. How could International Arbitration help protect the environment? *Global Arbitration News*. 17.12.2024. URL: <https://www.globalarbitrationnews.com/2024/12/17/how-could-international-arbitration-help-protect-the-environment/>

The article was received by the editors 08.10.2025
The article is recommended for printing 12.11.2025

The article was revised 11.11.2025
This article published 30.12.2025